

ook de deïsten der Encyclopedie, en waar-
aan Kant in zijn *Kritik der Urteils-kraft* een
wijsgerige grondslag geeft (Lindeboom,
1933; Gysel, 1978). Materialistische opvat-
tingen zoals deze van Maupertuis, Helveti-
us en d' Holbach vinden onder hun tijdge-
noten weinig aanhangers.

2. De eeuw der Verlichting is ook de eeuw
der geloofsverdediging 'Jamais autant
d'ouvrages ne furent publiés contre la réli-
gion, jamais autant d'ouvrages ne furent
publiés pour elle. On en aurait fait, disaient
les contemporains, des bibliothèques en-
tières; dans les journaux du temps, en quel-
que pays d'Europe qu'ils parussent, une
seule catégorie fut plus largement repré-
sentée que celle des traités agressifs, celle
des traités qui défendaient le Christianis-
me' (Hazard, 1946). In dit opzicht, en
voorzover zij in de doelmatigheden van de
schepping, het beste bewijs vinden voor
een Voorzienigheid, is er geen onderscheid
tussen katholieken en protestanten.

3. Wat deze geschriften en meer in het
bijzonder de *Katechismus der Natuur* over
het kauwstelsel mededelen is zeer simplis-
tisch en getuigt van een totale miskenning
van de bijzonderste feiten aangaande de
ontwikkeling van het gebit, die nochtans
zijn weergegeven in de suggestieve icono-
grafie van Albinus (1754) en van Hunter
(1771).

Opvallend is het dat nog in 1774 Martinet,
in navolging van Nieuwentyt, het 'ver-
glaasel of emaillersel' van de tanden 'dat
nog ouderdom nog ziekte kan wegnemen'
in verband brengt met Job's klacht 'ik ben
ontkomen met de huid myner tanden',
maar dat in 1819 Uylkens, in zijn omwer-
king van de *Katechismus*, deze passus ach-
terwege laat.

4. Boddaert's vertaling van Hunter's *Natural History of the teeth* is niet alleen aan

Martinet's aandacht ontsnapt maar ook
aan die van Uylkens, want beiden noemen
de achterste tanden 'kiezen of baktanden'
zonder onderscheid te maken tussen pre-
molaren en molaren.

5. Zeer merkwaardig is het dat wij in de
Katechismus der Natuur een der eerste
literaire vermeldingen vinden van Cam-
pers gelaatshoek, bijna twintig jaar voor de
postume uitgave van diens *Verhandeling*.

6. Nog merkwaardiger is het dat de *Kate-
chismus* gewaagt van een verticale studie
van de groei, enkele jaren nadat Buffon zijn
longitudinale studie had veropenbaard
(1771) en de uitslagen van dit onderzoek
weergeeft in een afbeelding die veel gelij-
kenis vertoont met deze welke Quetelet,
meer dan een halve eeuw later, zal publice-
ren in zijn klassieke studie, *Recherches sur
la croissance de l'homme* (1832) en die door
dezelfde Quetelet in diens *Anthropologie*
(1871) wordt vermeld met volgende kri-
tiek: 'l'auteur est évidemment dans l'er-
reur, en supposant que toutes les parties du
corps ont un accroissement uniforme avec
l'âge; les lignes qui joignent les mêmes
points ne sont pas des lignes droites, mais
des lignes très sensiblement courbées'
(Gysel, 1974).

Summary:

In a dutch popular physico-theology, written by
Martinet, a clergyman, and translated in a
shorted edition in English, *The catechism of
Nature for the use of children* (1790) we find one
of the first records of Camper's facial angle and
also the results, graphically represented, of the
first cross-sectional study of the growth, ef-
fectuated on children of Amsterdam in 1777, a
few years after the publication of Buffon's lon-
gitudinal study (1771).

Literatuur

1. Bots, J. (1972): Tussen Descartes en Dar-
win. Geloof en natuurwetenschap in de 18e
eeuw in Nederland. Assen.
2. Cernea, P. (1964): Naissance de l'ortho-
pédie. L'orthodontie française 35: 39-44.
3. Doornink-Hoogenraad, M. M. (1967): Ten-
toonstelling Flora Zutphanica in Zutphen.
Werk van De Gorter en Martinet. Uit Gel-
ders oudheidkundig contact, bericht 34: 1-7.
4. Dubois d'Amiens (E.Fr.) (1859): Eloges lus
par A. Louis. Paris.
5. Gysel, C. (1974 a): Les paradoxes de l'ortho-
pédie d'Andry. Transactions E.O.S.
6. Gysel, C. (1974 b): A. Quetelet, la statistique
et la biométrie de la croissance. L'orthodon-
tie française 45: 643-677
7. Gysel, C. (1977): Odontologie, theologie en
antispinozisme bij Bernard Nieuwentijt.
Ned Tijdschr Tandheelkd 214-216.
8. Gysel, C. (1978): Forme et fonction à travers
les âges. Rev Belge Méd Dent 33: 63-80.
9. Harting, P. (1883): Johannes Florentius
Martinet. Album der Natuur: 1-23.
10. Hazard, P. (1946): La pensée européenne au
XVIIIe siècle. Paris.
11. Lindeboom (1933): Teleologie en Natuurwe-
tenschap. Org Ver Chr Nat en Gen 1: 5-47.
12. Paasman, A. N. (1970): J. F. Martinet en de
Literatuur. De Nieuwe Taalgids 63: 1-4.
13. Paasman (1971): J. F. Martinet, een Zut-
phens filosoof in de 18e eeuw. Zutphen.
14. Sasse (1937): Artikel Camper. Nieuw Ne-
derlands Biografisch woordenboek.
15. Sassen, F. (1965): Johan Lulofs (1711-1768)
en de reformatorische verlichting in Neder-
land. Amsterdam.

Mei 1979.

Camille Huysmanslaan 69,
Antwerpen 2,
België.

Binnenland

AMSTERDAMSE VERENIGING TOT
BEVORDERING DER
TANDHEELKUNDIGE VERZORGING
VAN ZIEKENVERZEKERDEN A.T.Z.

Afscheid N. A. Kuipéri

Wegens het bereiken van de pensioengerechtig-
de leeftijd heeft collega N. A. Kuipéri (Hoofd-
dorp) afscheid genomen van de Amsterdamse
Vereniging tot Bevordering der Tandheelkundi-
ge Verzorging van Ziekenfondsverzekerden,
beter bekend onder de naam A.T.Z., een instel-

ling waaraan hij gedurende jaren vele goede
diensten heeft bewezen.

Bij deze gelegenheid werd de scheidende func-
tionaris benoemd tot ridder in de Orde van Oran-
je Nassau.

Het bestuur van de A.T.Z. heeft hem, als blijk
van waardering en als blijvende herinnering aan
een in zijn leven belangrijke periode, een - 120
pagina's tellende - bundel aangeboden van een
aantal van zijn publikaties, onder de titel van
TGVO naar GVO.

De A.T.Z. heeft hiermede tevens voor anderen
een herinnering aan de werkzaamheden van de
heer Kuipéri willen bewaren, want in zijn functie
bij de A.T.Z. heeft hij zich niet beperkt tot werk
van strikt tandheelkundige aard, doch veel meer

gepoogd de tandheelkunde te plaatsen in het
kader van de Sociale Geneeskunde in het alge-
meen.

PROMOTIE

T. van den Bos

Op dinsdag 11 september 1979 promoveerde de
heer T. van den Bos (Zeist) tot doctor in de
Geneeskunde aan de rijksuniversiteit te
Utrecht, op een proefschrift getiteld: 'Weefsel-
collagenase en zijn substraten'.

Promotor was Dr. G. J. M. Th. Tonino. De heer
Van den Bos is bioloog en vanaf oktober 1969 als

wetenschappelijk medewerker verbonden aan de subvakgroep Biochemie van de Mondholte van de rijksuniversiteit te Utrecht.

KLINISCHE AVOND VOOR TANDARTSEN TE UTRECHT

Aankondiging programma 19 november 1979

Op maandag 19 november a.s. zal een klinische avond worden gehouden in de blauwe collegezaal van het Tandheelkundig Instituut, Sorbonnelaan 16, De Uithof-Utrecht. Aanvang 20.00 uur.

Programma:

Thema: 'Allergische' klachten bij patiënten met een volledige prothese.

Mevr. G. R. van Overvest-Eerdmans: Differentiële diagnose, klachtenpatroon en klinisch beeld. De psychische component. De prothetische aanpak.

Dr. E. Young: Het allergie-mechanisme. De plakproeven.

N. Nieboer: De samenstelling van de huidige kunstharsen. Koud en warm polymeriseren. Fouten bij het persen als mogelijke oorzaak van reacties. Alternatieven.

Data volgens klinische avonden: 25 februari, 19 mei en 24 november 1980.

KLINISCHE AVOND VOOR TANDARTSEN TE GRONINGEN

Aankondiging programma 8 november 1979

Op donderdag 8 november a.s. zal een klinische avond worden gehouden in de collegezaal Tandheelkunde-Verloskunde, Antonius Deusinglaan 1 te Groningen. Aanvang: 20.00 uur.

Programma:

Dr. J. D. van Willigen: De fysiologie van de pijn.
Prof. Dr. W. Lammers: De farmacologie van de pijn.
Prof. Dr. G. Boering: Pijnen in het orofaciale gebied.

KLINISCHE AVOND VOOR TANDARTSEN TE AMSTERDAM

Aankondiging programma 13 november 1979

Op dinsdag 13 november a.s. zal een klinische avond worden gehouden in de grote collegezaal van het Gebouw Tandheelkunde van de Universiteit van Amsterdam (ingang laagbouw), Louwesweg 1, Amsterdam-Slotervaart. Aanvang 20.00 uur.

Programma:

Dr. W. Beertsen: Ombouwcapaciteit van parodontale weefsels.

Prof. Dr. D. van Steenberghe: Occlusaal trauma.

T. Folmer: Behandelingsplanning in parodontologisch perspectief.

Dr. A. Grevers: Restauratieve mogelijkheden bij een geringe hoeveelheid, doch gezond, steunweefsel.

KLINISCHE AVOND VOOR TANDARTSEN TE NIJMEGEN

Aankondiging programma 15 november 1979

Op donderdag 15 november a.s. zal een klinische avond worden gehouden in de collegezaal van het Gebouw voor klinische tandheelkunde, Philips van Leydenlaan 25, Heyendaal, te Nijmegen. Aanvang 20.00 uur precies.

Thema: *Multidisciplinaire behandeling van grote maxillo-faciale afwijkingen.*

Mevr. Dr. B. Prah-Andersen: Chirurgische orthodontie.

H. H. van der Meer: De verticale ramus-osteotomie.

H. A. de Koomen: Prothetische aspecten.

Data volgens klinische avonden: 17 januari, 20 maart en 29 mei 1980.

Agenda

Data der voornaamste wetenschappelijk congressen en vergaderingen in binnen- en buitenland

* Eerste vermelding

1979

25-26 oktober

Najaarsvergadering Ned. Ver. van Specialisten in de Dento-maxillaire Orthopaedie. Onderwerp: 'Occlusal concepts' (R. H. Roth, Californië).

30 oktober

Klinische avond voor tandartsen in het Centraal Ziekenhuis te Alkmaar.

2 november

Najaarsvergadering Ned. Ver. voor Parodontologie, Inz. secr. W. F. B. de Jong, Grensland 5, 1261 GS Blaricum.

8 november

Klinische avond voor tandartsen te Groningen.

9 november

Najaarsvergadering Ned. Ver. van Mondhygië-

nisten, de Reehorst, Ede-Wageningen.

* 13 november

Klinische avond voor tandartsen, Gebouw Tandheelkunde Universiteit van Amsterdam, Louwesweg 1, Amsterdam-Slotervaart. Aanvang 20.00 uur. (Zie ook rubriek Binnenland.)

* 15 november

Klinische avond voor tandartsen in de collegezaal van het Gebouw voor klinische tandheelkunde, Philips van Leydenlaan 25, Heyendaal, Nijmegen. Aanvang 20.00 uur. (Zie ook rubriek Binnenland.)

16 november

Najaarsvergadering Ned. Ver. voor Orthodontische Studie, Jaarbeurs congres- en vergadercentrum, Utrecht.

19 november

Klinische avond voor tandartsen te Utrecht. Aanvang 20.00 uur.

26 november

Klinische avond voor tandartsen in de aula van het Ziekenhuis de Weezenlanden, Wezenland 20, Zwolle. Aanvang 20.00 uur

30 november

Jaarvergadering Ned. Ver. voor Kindertandheelkunde, Jaarbeurs Congrescentrum te Utrecht. Aanvang 14.00 uur. Inl. en opgave lidmaatschap: secretaris Ned. Ver. voor Kindertandheelkunde, Kwakkenberglaan 1, 6571 AP Berg en Dal, telefoon 08895-2094.

1980

* 17 januari

Klinische avond voor tandartsen in de collegezaal van het Gebouw voor klinische tandheelkunde, Philips van Leydenlaan 25, Heyendaal, Nijmegen. Aanvang 20.00 uur.

Inhoud van volgende afleveringen

Endodontische behandeling na dento-alveolair trauma - een casuïstische mededeling; C. O. Eggink.

Verslag 5e jaarlijkse bijeenkomst A.D.E.E. in Stockholm op 10 en 11 mei 1979; O. Hokwerda.

Behandeling van chronische osteomyelitis van de mandibula; R. Koole.

Besmettingsaspecten in de algemene praktijk; W. H. van Palenstijn Helderman.

Over verkleuring van gebitselementen; Redactie.

De osteotomie als preprothetisch-chirurgische ingreep; J. G. N. Swart, D. B. Tuinzing, W. A. M. van der Kwast.